

УДК 821.112.2(436)
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-85-28>

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВТІЛЕННЯ КОНЦЕПТУ «ДИТИНСТВО» В ПОВІСТІ К. НЕСТЛІНГЕР «КОНРАД, АБО ДИТИНА З БЛЯШАНКИ»

Ніколенко О. М.

*доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри світової літератури
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
вул. Остроградського, 2, Полтава, Україна
orcid.org/0000-0001-7374-7226
otnicolenko@gmail.com*

Ніколенко К. С.

*аспірантка кафедри світової літератури
Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, Україна
orcid.org/0000-0002-1299-8483
katharina.nikolenko@gmail.com*

Ключові слова: *Крістіне Нестлінгер, концепт, образ, тема, мотив, постмодернізм, індивідуальний стиль, австрійський варіант німецької мови.*

У статті проаналізовано зміст, функції та динаміку концепту «дитинство» в повісті Крістіне Нестлінгер. На підставі оригіналу твору німецькою мовою визначено провідні теми, мотиви, образи, зумовлені концептом «дитинство» в повісті «Конрад, або Дитина з бляшанки». Виявлено ознаки постмодернізму в розкритті концепту «дитинство» і пов'язаної з ним проблематики твору К. Нестлінгер. Відзначено вплив концепту «дитинство» на образи героїв та образ автора, а також досліджено лінгвістичні та стилістичні особливості твору К. Нестлінгер. Розкрито традиції і новаторство мисткині, значення створених нею образів героїв та героїнь для пізнання актуальних питань сучасності й розвитку художньої літератури.

Однією з провідних тем, що виявляється в повісті «Конрад, або Дитина з бляшанки» К. Нестлінгер, є тема зростання і входження дитини у світ, яка осмислюється крізь призму фантастики. Концепт «дитинство» не тільки є відображенням індивідуальних якостей окремої дитини/дітей, але також вбирає в себе колективний досвід дітей як широкої соціальної групи, віддзеркалює їхні почуття, прагнення, переживання. Водночас у даному концепті відображено комплекс вимог і очікувань, які суспільство (зокрема, батьки й учителі) висуває до дитини: обов'язок слухатися дорослих, старанно вчитися, дотримуватися правил гарної поведінки. Поєднання індивідуально-психологічних і соціальних аспектів у концепті «дитинство» зумовлює відповідне лексико-семантичне поле в художньому творі.

Для втілення концепту «дитинство» К. Нестлінгер використовує бінарні опозиції, елементи фантастики, контрасти, авторські відступи, різні точки зору на героя/героїню і дійсність, поєднання елементів розмовної мови з літературною мовою та діалектом тощо. За фантастичними колізіями твору К. Нестлінгер приховані реальні явища й відносини в сучасному суспільстві.

Окрім традиційних мотивно-тематичних комплексів, пов'язаних із концептом «дитинство» («сім'я», «дружба», «обов'язок», «навчання»),

авторка звертається до актуальної суспільної проблематики ХХ–ХХІ ст. (булінг, гендерні вектори розвитку, переосмислення сімейних ролей і взаємин в Австрії), таким чином розширюючи спектр значень, пов'язаних із даним концептом.

Твір засвідчує не лише розвиток постмодернізму, але і його «подолання», вихід на нові літературні обрії за рахунок надії на творчу уяву і силу дружби й любові.

**THE LINGUOSTYLISTIC PECULIARITIES OF THE CONCEPT
OF “CHILDHOOD” IN “KONRAD ODER DAS KIND
AUS DER KONSERVENBÜCHSE” BY CHRISTINE NÖSTLINGER**

Nikolenko O. M.

*Doctor of Philology, Professor,
Chair of World Literature Department
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University
Ostrohradskyyi str., 2, Poltava, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7374-7226
omnicolenko@gmail.com*

Nikolenko K. S.

*PhD Student at World Literature Department
Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska str., 1, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1299-8483
katharina.nikolenko@gmail.com*

Key words: *Christine Nöstlinger, concept, image, theme, motif, postmodernism, individual style, Austrian German.*

The article aims to analyze the content, functions and dynamics of the concept of “childhood” in Christine Nöstlinger’s work. Based on the original German text, we have identified the main themes, motifs and imagery determined by this concept in “Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse”. The postmodernist concept of “childhood” and the related themes of C. Nöstlinger’s work have been revealed. The influence of the “childhood” concept on the characters and the author’s image has been noted, and the linguistic and stylistic peculiarities of C. Nöstlinger’s work have been investigated. The article also explores the writer’s traditions and innovations, along with the importance of the characters she created for the understanding of current events and the development of literary fiction.

Growing up and finding one’s place in the world is one of the central themes in C. Nöstlinger’s “Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse”, explicated through the prism of a fantastic plot. Not only does the concept of “childhood” reflect individual traits of a particular child (or group of children), but it also encompasses the collective experience of children as a broad social category, mirroring their thoughts, feelings and concerns. At the same time, this concept includes demands and expectations applied by society (namely parents and teachers) to children: the duty to obey their parents, study well, follow the rules of etiquette etc. The combination of individual psychological traits and social aspects within the concept of “childhood” has defined a particular lexical-semantic field within the literary work.

In her work, C. Nöstlinger uses binary positions, elements of fiction, contrasts, authorial interventions, different points of view on the hero/heroine and reality, integration of elements of literary language and dialect, etc. The fantastical

collisions found in C. Nöstlinger's plot are based on real phenomena and relationships in today's society.

Apart from traditional motif-theme frameworks which are typically related to the concept of "childhood" ("family", "friendship", "duty", "studying"), the author addresses topical social problems like bullying, gender issues, the reshaping of family values and roles in Austria etc, thus broadening the spectrum of meanings associated with this concept.

Not only does C. Nöstlinger's work testify to the development of postmodernism, but it also showcases possible scenarios of "transcending" irony, defragmentation and identity crisis – by introducing the category of hope, and relying on creativity, friendship and love.

Постановка проблеми. Становлення молоді особистості є однією з чільних проблем, які висвітлюються в художніх творах для дітей і підлітків. До цієї проблеми звернулася й сучасна австрійська письменниця Крістіне Нестлінгер (Christine Nöstlinger, 1936–2018) у фантастичній повісті «Конрад, або Дитина з бляшанки» ("Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse", 1975). У творі порушено проблеми виховання дітей, запобігання булінгу, побудови гармонійних взаємин між дорослими й дітьми, однак письменниця переосмислює традиційний погляд на ці питання крізь призму фантастичного сюжету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна дитяча література німецькомовних авторів сповнена актуальних проблем, які хвилюють не лише дослідників у всьому світі, але і в Україні. Окремі аспекти поетики творів К. Нестлінгер вивчали У. Гнідець [1], Є. Кашуба [2], Л. Сагайдак [3], К. Ділевські [4], У. Піркер [5] та інші. Ще в 1970-х роках її називали «ною Астрід Ліндгрєн» [6, S. 13]. Утім, на сьогодні у вітчизняному і зарубіжному літературознавстві вкрай мало досліджень, присвячених розглядові художніх концептів у творчості письменниці.

Постановка мети і завдань дослідження. Мета даної наукової розвідки – виявити лінгвостилістичні особливості втілення концепту «дитинство» в повісті «Конрад, або Дитина з бляшанки» ("Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse", 1975) Крістіне Нестлінгер, а також різноманіття його проявів на різних рівнях художнього твору.

Відповідно до поставленої мети прагнемо розв'язати такі завдання: проаналізувати зміст, функції та динаміку концепту «дитинство» у повісті К. Нестлінгер; визначити провідні теми, мотиви, образи, обумовлені концептом «дитинство» у повісті «Конрад, або Дитина з бляшанки»; розкрити вплив постмодернізму на розкриття концепту «дитинство» і пов'язаної з ним проблематики у творі К. Нестлінгер.

Об'єкт дослідження – повість «Конрад, або Дитина з бляшанки» К. Нестлінгер.

Предмет дослідження – семантика, функції та динаміка концепту «дитинство» у повісті К. Нестлінгер.

Виклад основного матеріалу. Елементи фантастики в повісті К. Нестлінгер поєднуються з реалістичністю зображення. Відповідно, концепт «дитинства» виявляється в різних планах художнього зображення – вигаданому (фантастичному) і дійсному (реальному). Таємничий паунок, який отримує пані Бартолотті, містить загадкову консервну бляшанку, – і героїня, відкривши її, знаходить усередині невеличкого карлика. У листі від фірми вказано, що цю дитину прислали на замовлення і що виробники зробили все, аби забезпечити замовницю «радісним, ласкавим і здібним нащадком» ("einen erfreulichen, angenehmen, viel versprechenden Nachwuchs" [7, S. 17]). Незвичайність, фантастичність зображуваних подій підкреслюється через використання відповідної лексики: «золоті зірки» ("die kleinen Sternchen"), «синювато-золотава імла» ("der violette goldene Schleier"), «живильний розчин» ("die Nährlösung"), «зморщений карлик» ("verschrumpelter Zwerg").

На початку твору поняття «дитинство» пов'язано із необхідністю слухатися старших, дотримуватися певних правил, зважати на певні заборони й накази: "Die Frau Bartolotti war daran gewöhnt, Aufträge und Befehle nur dann auszuführen, wenn jemand "liebes Kind" zu ihr sagte" [7, S. 4]. Як наслідок, довкола концепту «дитинство» у повісті мисткині формується відповідний мотивно-тематичний комплекс: «наказ» ("der Befehl"), «обов'язок» ("die Pflicht"), «щось недозволене» ("eine verbotene Sache"), «почуття провини» ("das Schuldgefühl").

Конрад, якого помилково доставили пані Бартолотті, є втіленням образу «ідеальної дитини» – слухняної, милої, ввічливої. Він добре вміє читати, писати, рахувати, старанно готується до школи й ніколи не робить того, що заборонено. Більшість дорослих у творі, зокрема вчителька пані Штайнц і аптекар Егона, який добровільно узяв на себе роль батька Конрада, позитивно реагують на таку поведінку. Однак авторка наголошує, що ця

дитина була «розроблена» й «вихована» в штучних умовах, тому її поведінка часто видається неприродною: «нащадок» (“der Nachwuchs”), «сконструйований» (“konstruiert”), «мої фабричні діти» (“meine Instant-Kinder”), «відділ збуту» (“die Vertriebsabteilung”), «наш технічно досконалий кінцевий продукт» (“unseres technisch hoch entwickeltes Fertigprodukt”).

Слово «дитина» в інтерпретації дорослих зумовлює відповідне концептуальне поле, що відображає очікування батьків, школи і суспільства: «вихований» (“wohlerzogen”), «ласкавий» (“freundlich”), «гречний» (“anständig”), «чемний» (“manierlich”), «розумний» (“klug”).

Водночас концепт «дитинство» персоналізований не лише в образі головного героя – Конрада, але і його однолітків. Прийом контрасту дозволяє авторці підкреслити різницю між «звичайними», «справжніми» дітьми й «фабричною» дитиною, якій нелегко адаптуватися в реальному світі та зрозуміти норми поведінки в суспільстві. Конрад завжди слухається вчителя і виконує всі завдання, але це не полегшує життя Конрадові. Розумові здібності героя стають причиною задрощів, а його конформізм, слухняність, бажання неухильно виконувати свій обов'язок викликають у дітей зневагу. Негативні емоції однокласників увиразнює відповідний синонімічний ряд: “Arschgeier, Brummhummel, Clodeckel, Depp, Esel, Feigling, Geierschlund, Hottentott, Iltis stinkender, Knülch, Lackel blöder, Mondgesicht, Neandertaler, olle Pute, Pissnelke, Quastenschwein, Rübe, Sau, Trampeltier, Urviech, Volltrottler, Warzensau und Ziegenbock” [7, S. 84].

Подібна реакція однокласників на Конрада зумовлює розгубленість головного героя і відчуження його від суспільства. Лише за допомогою сусідки – дівчинки на ім'я Кіті, а також за підтримки пані Бартолотті йому вдається зрозуміти особливості «дитячої» поведінки.

Художній світ твору К. Нестлінгера організований за принципом бінарних опозицій. У ньому можна виділити два компоненти: «світ дорослих» і «світ дітей», які ідентифікуються за відповідними мовними означниками.

Для «мови дітей» характерним є неформальний характер комунікації, висока спонтанність, експресивність, емоційність, що виражається за допомогою відповідних лінгвістичних засобів (використання простих синтаксичних конструкцій, оригінальних метафор, поєднання жаргонізмів, сленгу, діалектизмів із загальноживаною (нейтральною) лексикою тощо).

Натомість «мова дорослих» характеризується вираженістю, логічністю, аргументованістю. На рівні лексики для неї більш характерним є вживання складних слів (Komposita), на рівні син-

таксису – складносурядних і складнопідрядних речень, пасивного стану, інфінітивних і безособових конструкцій, сталих мовленнєвих «формул» (наприклад: “Ungewöhnliche Umstände erfordern ungewöhnliche Maßnahmen” [7, S. 59]). «Мова дорослих» у творі К. Нестлінгера наділена яскравими ознаками офіційно-ділового стилю мовлення, оскільки вона зазвичай використовується в контексті спілкування з офіційними установами й укладання належної документації (наприклад, прийом Конрада до школи або переговори з представниками фірми).

Щоб увиразнити незвичайність дитини, модель поведінки якої була розроблена спеціалістами особливого підприємства, К. Нестлінгер описує мову головного героя словом “unkindlich”. Конрад висловлюється, як дорослий, і тому образ головного героя становить різкий контраст до образів більшості дітей у творі.

Водночас мова пані Бартолотті відзначається образністю, яскравим емоційним забарвленням, використанням нетривіальних метафор, епітетів, порівнянь: “Aber meinen Konrad lass in Ruh, du blutleeres Apothekerglas du! Du gallbittere Medizin! Du Pulverstößel, du schmierige Salbenessenz!” [7, S. 89]. Таким чином, можна сказати, що в образі цієї героїні втілено «дитячий», природний, невимушений погляд на світ. Індивідуальний стиль її життя зумовлює креативне, самостійне, оригінальне мислення, у якому немає місця для стереотипних уявлень: “Die Frau Bartolotti kannte eine ganze Reihe von Wörtern, die sie überhaupt nicht mochte. Außer *ordentlich* und *manierlich* und *solide* und *regelmäßig* mochte sie nicht: *Zweck*, *sinnvoll*, *tagtäglich*, *lehrreich*, *anständig*, *Anstand*, *Sitte*, *Hausfrau* und *passend* und *gehörig*” [7, S. 43].

Серед лінгвостилістичних особливостей втілення “Kindersprache” (мови дітей) можемо виділити такі: неформальний характер комунікації; емоційність; експресивність; використання жаргонізмів, сленгу, діалектизмів; простота синтаксичних конструкцій; використання образливої та лайливої лексики; вживання в контексті розмовної мови, спілкування між персонажами. Натомість “Erwachsenensprache” (мова дорослих) характеризується формальним характером комунікації; точністю, предметністю; нейтральністю; використанням шаблонних мовленнєвих зразків (звертання, прощання тощо); ускладненістю синтаксичних конструкцій; використанням сталих мовленнєвих зворотів; вживанням у контексті ділового спілкування (офіційні папери, документи, спілкування з директором школи тощо).

На підставі дослідження художньої мови твору можна виокремити такі домінанти стилю повісті К. Нестлінгера: поєднання елементів німецької літературної мови (Hochdeutsch) та її австрій-

ського варіанту (Österreichisches Deutsch); використання молодіжного жаргону; звернення до фантастики як засобу відображення й осмислення реальності; використання бінарних опозицій як засобу організації художнього світу; поєднання елементів *фольклорної казки* (незвичайність зображуваних подій, порушення морально-етичних проблем, щасливе завершення) з елементами *соціально-психологічної прози* (змалювання процесу входження дитини у світ і труднощів, із якими вона стикається), а також із елементами *постмодерного світобачення* (відображення кризової свідомості, висміювання традиційних уявлень і соціальних ролей).

На початку твору в образі Конрада втілено всі найкращі риси характеру, якими може володіти дитина (вихованість, чесність, привітність, слухняність). Ці якості підкреслюють різні персонажі упродовж розвитку сюжету: “Er ist ein sehr gut erzogener, manierlicher, kluger Junge. Er kann sogar alle Antworten im Ratespiel und er grüßt immer sehr höflich” [7, S. 85]. Герой не здатен робити нічого поганого або забороненого. Тому можна зробити висновок, що внутрішній стан Конрада – «фабричної дитини» обумовлений вимогами дорослих.

Однак в «інструкції до дитини» вказано: «Ваш нащадок так сконструйований, що, крім звичайного догляду й піклування, потребує також прихильності» (“Unser Nachwuchs ist derart konstruiert, dass er neben der üblichen Aufsicht und Wartung auch Zuneigung braucht” [7, S. 17]). Авторка утверджує думку про те, що батьківська любов і дружба однолітків є важливими чинниками успішної адаптації дитини в суспільстві. Із часом Конрад починає усвідомлювати, що світ набагато ширший за ті уявлення, які йому прищепили на фабриці. Але нагальна потреба змінитися виникає тоді, коли пані Бартолотті отримує листа від фірми й дізнається, що консервну бляшанку з дитиною вона отримала «помилково». Нові батьки вже чекають на Конрада, однак герой не хоче розлучатися зі своєю родиною і з подругою Кіті. Відповідно, концепт «дитинство» трансформується, вбираючи в себе риси «невихованої» дитини: «поганий» (“schlimm”), «неслухняний» (“unfolgsam”), «галасливий» (“laut”), «нечемний» (“frech”), «зухвалий» (“rebellisch”).

На початку твору пані Бартолотті вилила на Конрада живильний розчин, тому він зі зморщеного карлика перетворився на звичайну дитину. Але наприкінці твору К. Нестлінгер увиразнює не фізіологічні, а психологічні зміни головного героя – під впливом батьківської любові, прихильності й щирої дружби Кіті хлопчик відкриває для себе широку гаму людських емоцій. Він усвідомлює не тільки необхідність виконувати свій обов’язок, але і важливість підтримання гарних

стосунків із близькими людьми: “Er ist mein Vater und ich mag ihn” [7, S. 67].

В останній третині ХХ – на початку ХХІ століть у художній літературі активно утверджується постмодернізм, що вплинув на розвиток багатьох творів для дітей та юнацтва. Основними ознаками постмодернізму вважають: відображення кризової свідомості, естетична гра із жанрами минулих епох, використання новітніх засобів комунікацій (телебачення, відеотехніки, комп’ютерів), зображення «світу як тексту» і «тексту як світу», вплив масової літератури (фентезі, детективу тощо), відкритість і принципова незавершеність жанрових структур, діалог із попередніми культурами [8].

У повісті «Конрад, або Дитина з бляшанки» К. Нестлінгер переосмислює традиційні уявлення про сім’ю та відносини між батьками й дітьми. Пані Берті Бартолотті й аптекар Егон не одружені, однак вони стають добрими батьками для Конрада – і хлопчик потроху розуміє, що вони його люблять по-справжньому. Авторка утверджує думку про те, що передумовою гармонійного зростання дитини є наявність у її житті принаймні одного дорослого, якому вона може довіряти. Для Конрада таким дорослим стала насамперед пані Бартолотті, котра прихистила його у себе вдома: “Du bist meine Mutter und du bist eine gute Mutter” [7, S. 93]. Характерними рисами образу героїні є творчість, креативність, нестандартне мислення, «дивакуваті» звички й «дитяча» мова.

Змальовуючи образ пані Бартолотті, авторка активно використовує символіку кольорів: “Viel Blau über die Augen, viel Rot auf den Mund und viel Rosa auf die Wangen” [7, S. 71]. Натомість контрастом до образу цієї героїні є співробітники фабрики й «справжні» батьки Конрада, які хочуть забрати його у пані Бартолотті. Образи негативних героїв змальовані в іншій колористичній гамі – одноманітними холодними кольорами (синій, сірий, сріблястий): “Um halb elf Uhr kam ein Herr in die Apotheke, der hatte einen hellblauen Mantel an, eine silberne Brille auf der Nase und einen silbernen Aktenkoffer in der Hand. Hinter ihm kam einer in hellblauer Uniform und hinter dem kam ein grau gekleidetes Ehepaar” [7, S. 123].

У побудові системи образів К. Нестлінгер використовує прийом віддзеркалення персонажів. Домінування яскравих, теплих кольорів в образі пані Бартолотті й холодних, притлумлених кольорів в образах персонажів-антагоністів створює відповідне емоційне забарвлення.

У фантастичній повісті «Конрад, або Дитина з бляшанки» порушується також проблема гендерних стереотипів. Це виявляється не лише на рівні тексту (окремих художніх деталей, образів, символів), але й на рівні підтексту. Описуючи процес вибору пані Бартолотті іграшок для Конрада,

авторка зазначає, що серед них була й лялька, яка вміла казати «мамо». Однак хлопчик відмовляється нею гратись: “Puppen sind für siebenjährige Mädchen” [7, S. 30]. Це сигналізує про те, що на фабриці Конрада навчили стереотипним уявленням про чоловіків і жінок (хлопчиків і дівчаток).

Однією з важливих суспільних проблем, на які звертає увагу К. Нестлінгер, є проблема булінгу: “Und dann wollte der Konrad wissen, warum es Kinder gibt, die andere Kinder ohne Grund verspotten” [7, S. 71]. Ця проблема зумовлює відповідне семантичне поле: «нищість» (“die Gemeinheit”), «дражніння» (“das Verspotten”), «погані діти» (“böse Kinder”). У зв’язку із цим концепт «дитинство» набуває не лише індивідуально-психологічного, а й виразного соціально-критичного забарвлення. Головний герой відчуває неприйняття з боку однолітків, гостро переживає відчуження, намагається зрозуміти причини поведінки «забіяк». Але якщо Конрад реагує на образи відносно спокійно, то пані Бартолотті висловлює свої переживання доволі експресивно і пропонує синові радикальний спосіб боротьби із однокласниками. Емоції героїні увиразнює синонімічний ряд: “Nau ihm eine runter! Scheuer ihm eine, knall ihm eine vor den Latz, drisch ihm die weiche Birne ein, dass er tausendundeinen Stern sieht, mein Sohn!” [7, S. 71]. Однак Конрад не схвалює насильство як спосіб вирішення проблем, тому героєві доводиться шукати інший вихід із ситуації.

У повісті К. Нестлінгер «Конрад, або Дитина з бляшанки» образ автора є імпліцитним: його позиція виражена не прямо, а опосередковано, за допомогою авторської іронії, гри слів. Одним із характерних засобів комічного, який використовується в повісті, є хаотичне перерахування різноманітних предметів (або явищ), не обов’язково пов’язаних між собою, які в сукупності створюють комічний ефект: “darum holte sie die Brieftasche aus der Handtasche <...> und kaufte eine große Schachtel Bausteine und einen kleinen Teddybären und ein Bilderbuch und ein Springseil und einen Plastikrevolver und eine Puppe, die MAMA sagen konnte, und einen Hampelmann und eine Kasperlfigur” [10, S. 23]. Незважаючи на те, що автор не дає прямої оцінки подій і вчинків героїв, використання засобів комічного допомагає створити детальні портрети персонажів повісті й увиразнити провідні риси характерів.

Характерною особливістю твору К. Нестлінгер є зображення різних точок зору на героя/героїню та дійсність, що зумовлює різні інтерпретації концепту «дитинство» і формує широкий мотивно-тематичний комплекс, пов’язаний із ним. Колізії між героями/героїнями на ґрунті педагогічних та соціальних проблем акцентують контраст між їхніми поглядами на життя. Можна

сказати, що кожен із персонажів є виразником певної ідеї або життєвої філософії, унаслідок чого різні образи є антагоністичними один до одного (наприклад, пані Бартолотті – аптекар Егон, пані Бартолотті – Конрад, учителька пані Штайнц – однокласники Конрада, Кіті – однокласники Конрада).

Постмодернізм на початку XXI століття починає вичерпувати себе і в межах нього зароджуються нові форми мистецтва. Це засвідчує повість К. Нестлінгер «Конрад, або Дитина з бляшанки». У межах постмодерного дискурсу з’являється категорія надії: письменниця утверджує думку про те, що герої можуть подолати проблемні ситуації і вийти за межі кризового світосприйняття за допомогою творчої уяви, батьківської любові й справжньої дружби.

Висновки. Отже, для втілення концепту «дитинство» К. Нестлінгер використовує бінарні опозиції, елементи фантастики, контрасти, авторські відступи, різні точки зору на героя/героїню і дійсність, поєднання елементів розмовної мови з літературною мовою та діалектом тощо. За фантастичними колізіями приховані справжні явища і відносини в сучасному суспільстві. Концепт «дитинство» персоналізовано не лише в образі головного героя – Конрада, але й в образах інших героїв – Кіті, пані Бартолотті, Конрадових однокласників. У творчості письменниці концепт «дитинство» виконує такі функції: *проблемно-тематичну* (формує коло провідних проблем, тем, мотивів), *імагогічну* (образотворчу), *динамічну* (як рушій епічного сюжету), *мовно-стильову* (визначає стиль твору, засоби художньої виразності, мовні особливості). Образ автора у К. Нестлінгер є імпліцитним, авторська позиція висловлюється не прямо, а опосередковано (через колізії між персонажами, авторську іронію, контрасти та ін.). Образ автора у творі є близьким до біографічної особистості письменниці, однак не тотожний їй. Художній світ повісті організовано за принципом бінарної опозиції («світ дітей» – «світ дорослих»). Контраст між різними поглядами на світ увиразнюють відповідні мовні засоби (синонімічні ряди, сталі вирази, метафори, простота/складність синтаксичних конструкцій). Водночас авторка утверджує думку про те, що навіть дорослим необхідно іноді дивитися на світ із точки зору дитини. Окрім традиційних мотивно-тематичних комплексів, пов’язаних із концептом дитинство («сім’я», «дружба», «обов’язок», «навчання»), авторка звертається до актуальної суспільної проблематики ХХ–ХХІ ст. (булінг, гендерні проблеми, переосмислення сімейних ролей і взаємин), таким чином розширюючи спектр значень, пов’язаних із даним концептом. На розвиток

сучасної дитячої і підліткової літератури, крім фольклорних (жанр казки) і літературних традицій (соціально-психологічна проза), вплинули явища постмодернізму, що яскраво демонструє повість К. Нестлінгер «Конрад, або Дитина з бляшанки». Твір засвідчує не тільки розвиток постмодернізму, але і його подолання, вихід на нові літературні обрії за рахунок надії на творчу уяву, силу дружби й любові. Дослідження концепту «дитинство» в сучасній художній прозі є особливо важливим у контексті вирішення духовних проблем нинішньої молоді та її соціально-культурної адаптації до суспільства XXI століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнідець У. Література для юнацтва: простота і складність (на прикладі роману «Маргаритко, моя квітко» К. Нестлінгер). *Література. Діти. Час: Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. 2012. Вип. 2. С. 17–24.
2. Кашуба Є. Сленг як «останній шанс для порядку». За повістю Крістіне Нестлінгер «Конрад, або Дитина з бляшанки»: система уроків, 6 клас. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2015. № 5. С. 19–29.
3. Сагайдак Л. Як порозумітися дорослим і дітям? Вивчаємо повість-казку Крістіне Нестлінгер «Конрад, або Дитина з бляшанки». *Зарубіжна література в школах України*. 2016. № 5. С. 44–48.
4. Dilewsky K. J. Christine Nöstlinger als Kinder- und Jugendbuchautorin. *Genres, Stoffe, Sozialcharaktere, Intentionen*. Frankfurt am Main : Haag + Herchen, 1995. 331 S.
5. Pirker U. Christine Nöstlinger. *Die Buchstabenfabrikantin*. Wien : Molden Verlag, 2007. 200 S.
6. Fuchs S. Christine Nöstlinger. *Eine Werkmonographie*. Wien : Dachs Verlag, 2001. 240 S.
7. Nöstlinger C. *Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse*. Hamburg : Verlag Friedrich Oetinger, 2006. 160 S.
8. Затонский Д. Модернизм и постмодернизм: Мысли об изящном колорировании изящных и неизящных искусств. Харьков : Фолио, 2002. 316 с.

REFERENCES

1. Hnidec', U. (2012). Youth literature: simplicity and complexity (based on C. Nöstlinger's "Gretchen, mein Mädchen") [Literatura dlya yunactva: prostota i skladnist' (na prykladi romanu "Marharytko, moja kvitko" K. Nestlinger)]. *Literatura. Dity. Chas: Bulletin of the Centre for Studying Children's and Youth Literature*, 2, 17–24.
2. Kashuba, Ye. (2015). Slang as "the last chance at being saved." Based on C. Nöstlinger's "Conrad: The Factory-Made Boy": a system of lessons, grade 6 [Slenh yak "ostannij shans dlya poriyatunku". Za povistyuu Kristine Nestlinher "Konrad, abo Dytyna z blyashanky": systema urokiv, 6 klas]. *Vsesvitnya literatura v suchasnyj shkoli*, 5, 19–29.
3. Sahajdak, L. (2016). How can adults and children understand each other? Studying C. Nöstlinger's fairytale story "Conrad: The Factory-Made Boy" [Yak porozumitysya doroslym i dityam? Vyvchayemo povist'-kazku Kristine Nestlinger "Konrad, abo Dytyna z blyashanky"]. *Zarubizhna literatura v shkolax Ukrainy*, 5, 44–48.
4. Dilewsky, K. J. (1995). *Christine Nöstlinger als Kinder- und Jugendbuchautorin. Genres, Stoffe, Sozialcharaktere, Intentionen*. Haag + Herchen.
5. Pirker, U. (2007). *Christine Nöstlinger: Die Buchstabenfabrikantin*. Molden Verlag.
6. Fuchs, S. (2001). *Christine Nöstlinger. Eine Werkmonographie*. Dachs Verlag.
7. Nöstlinger, C. (2006). *Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse*. Verlag Friedrich Oetinger.
8. Zatonskij, D. (2002). *Modernism and postmodernism: Thoughts on the fine rotation on fine and non-fine arts [Modernizm i postmodernizm: Mysli ob izjashhnom kolovrashhenii izjashnyh i neizjashhnyh iskusstv]*. Folio.